

N:o 180.

Af herr **G. Elowson**, *angående ändring af §§ 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13 och 28 riksdagsordningen.*

Då landstinget år 1862 inrättades såsom ett led i de kommunala institutionerna, erhöll det till sin uppgift att syssla med vården af läns-ekonomiska angelägenheter. Detta framgår med all tydlighet af den för landstingets verksamhet grundläggande § 2 i landstingsförordningen, så lydande: »Landstinget tillkommer att, i den ordning denna förordning stadgar, rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter, hvilka afse den allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utveckling, anstalter för kommunikationsväsendets befordrande, hälsovård, undervisning, allmän ordning och säkerhet, med mera dylikt, såvidt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra offentlig myndighets ämbetsåtgärd.»

När sedermera en ny riksdagsordning år 1866 antogs, öfverlämnades åt landstingen och vissa större städer uppdraget att utse ledamöter i Riksdagens första kammare. Detta motiverades med, bland annat, följande uttalande: »Landstingsmännen kunna nämligen icke antagas komma att utses med något hufvudsakligt afseende å befattningen att stundom vara elektor till riksdagsmän, som efter långa mellantider ombytas, utan vid deras tillsättande måste tagas i betraktande de egenskaper, som berättiga till förtroendet att utöfva beskattningsrätt och vården om länets gemensamma angelägenheter.» Enligt denna högsinnade tanke hos författaren af nya riksdagsordningen skulle landstingen fortfarande vara opolitiska institutioner.

När de valhandlingar skola förrättas, hvilka mynna ut i landstingsmäns utväljande, så inträffar i följd häraf, att såväl den ursprunglige valmannen vid utseende af landstingssektor som ock denne sistnämnde vid

den honom åliggande valhandlingen råkar i villrådighet, huruvida han skall afgifva sin röst med afseende på länskommunala intressen eller efter politiska hänsyn. Beslutar han sig i enlighet med den förstnämnda synpunkten, så kan det inträffa, att landstinget just under den period, som valet afser, kommer att företaga rätt många riksdagsmannaval; bestämmer han åter sin valsedel efter politiska hänsyn, så kan det hända, att icke något riksdagsmannaval kommer att under perioden blifva erforderligt. Skulle vid val af stadsfullmäktig i stad, som icke i landsting deltagit, den politiska hänsynen göra sig hos valmannen gällande, så kan det varda möjligt, att den utsedde stadsfullmäktigen sitter kvar hela sin period, utan att något riksdagsmannaval under hela den perioden kommer att förrättas.

Grundlagens föreskrift därom, att första kammaren såsom ena delen af Riksdagen representerar svenska folket, blifver illusorisk just då, när denna föreskrift behöfver som allra tydligast omsättas i verklighet. Om och när Konungen finner sig manad att upplösa första kammaren, så äro valmännen till den nya kammaren, åtminstone till halfva antalet, dessförinnan utsedda. Att dessa valmän icke kunna hafva något som helst uppdrag att å urväljarnes vägnar medverka till svar på den fråga, som föranledt upplösningen, är ju uppenbart.

I öfverensstämmelse härmed må det uppdrag, som riksdagsordningen lämnar åt landsting och stadsfullmäktige i vissa städer att utse ledamöter i Riksdagens första kammare, upphöra, samt lagstiftningen oförbehållsamt fastslå den af folkets rättsmedvetande erkända sanningen, att riksdagsmannaval äro handlingar af rent politisk art.

Grundsatsen att Riksdagen representerar svenska folket har ansetts vara af den utomordentliga betydelse, att densamma blifvit fastslagen både i regeringsformen och riksdagsordningen. Uti sin motivering till Kungl. Maj:ts proposition n:o 51 har herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framhållit, hurusom man genom införande af ett proportionellt valsätt skulle, beträffande andra kammaren, efter en rationell grund och på ett varaktigt sätt få fram en såsom önskvärd ansedd återspeglings meningsskiftningarna inom valmanskåren. Nu fordrar emellertid grundlagen, att äfven första kammaren skall vara en trogen afbild af de meningsskiftningar och politiska åskådningar, som framträda hos svenska folket. En riktig tolkning af riksdagsordningens § 1 kräfver alltså, att det proportionella valsättet kommer till användning för båda kammarnes bildande. Allmänneligen anses detta valsätt rättvist, alldenstund detsamma enligt sitt begrepp medgifver, att såväl majoriteter som minoriteter blifva i förhållande till deras respektiva röststyrka företrädda inom Riksdagen.

Sakens stora vikt och dess betydelse för samhällets lugna utveckling har gifvit mig mod att inför Riksdagen framlägga, såsom tillägg till Kungl. Maj:ts proposition n:o 51, ett förslag till användning af proportionell valmetod för bildande af första kammaren.

Förslaget utgår därifrån, att första kammaren skall bibehålla sin konstitutionellt fastställda karaktär, att valbarhetsvillkoren lämnas oförändrade, att kammarens ledamöter utses för nio år, att de icke åtnjuta arfvode, att de äga obegränsad rätt att, mellan riksdagarna, afgå, samt att kontinuiteten bevaras och, med afseende på Konungens upplösningsrätt, blifver bättre tillgodosedd än förut.

Nyheter äro: valkretsarnas antal ändras till 27, valen förrättas årligen inom tre valkretsar, belägna inom skilda delar af riket, valens ordningsföljd inom valkretsarna är en gång för alla fastställd, suppleanter utses, Konungens befallningshafvande är valförrättare, valen förrättas genom elektor, som utses distriktsvis inom de särskilda kommunerna efter en graderad röstskala, fullgörande af värnplikt och betalning af bevilling till staten likasom till kommunen uppställas såsom villkor för valrätt, öfvergångsstadganden för den första nioårsperioden äro formulerade.

I tekniskt hänseende ansluter sig tilläggsförslaget till det kommittéförslag, som afser medelbara val till andra kammaren enligt proportionell valmetod.

Vidkommande röstvärdets gradering medgifva förslagets grunder, att de ursprungliga valmännen skulle, vid utseende af elektor, kunna erhålla samma rösttal, som tillkommer dem vid kommunalstämma och allmän rådstuga, dock med iakttagande däraf, att rösttalen å landet och rösttalen i stad vederbörligen förmedlas. En grundval för dylik förmedling förefinnes redan uti lagstiftningen beträffande sådana kyrkliga kommuner, i hvilka stads- och landsförsamlingar äro förenade. Likväl torde det vara riktigast, att den röstskala, som skall ligga till grund för bildande af första kammaren, varder helt och hållet skild från de kommunala röstskalorna samt fastslagen i grundlagen.

Vid gradering af det röstvärde, som må tillerkännas röstberättigad vid elektorsval, torde böra fasthållas den nu gällande principen om samband mellan påförd bevilling och rösttalet. Men att låta rösttalet, intill en viss gräns, växa i lika hastighet som fyrktalet, synes vara en föga rationell anordning. Däremot bör det kunna antagas såsom en för alla tillfredsställande bestämmelse, att begränsningen af röstvärdet i förhållande till det åsatta fyrktalet inträder successivt. I öfverensstämmelse härmed utgår förslaget därifrån, att rösttalet växer efter de naturliga hela talen 1, 2, 3, 4, 5 o. s. v. på samma gång som bevillningskronornas antal växer

efter de kvadratiske talen 1, 4, 9, 16, 25 o. s. v. Fråga kan härvid uppstå, om rösttalets tillväxt bör alltjämt fortgå eller stanna vid en viss gräns. Förslaget ansluter sig till det senare alternativet och låter högsta rösttalet stanna vid 10.

Såsom bilaga till denna min motion om ändringar i grundlagen bifogas ett förslag till lag om val till Riksdagens första kammare.

Då min motion afser att utgöra ett tillägg till Kungl. Maj:ts proposition n:o 51, upptager motionen icke de uti nyssnämnda proposition föreslagna grundlagsändringarna, för så vidt icke dessa ändringar i någon mån afvika från de af mig föreslagna.

Hos konstitutionsutskottet anhåller jag, att utskottet benäget ville dels vidtaga de redaktionsförändringar, som kunna vara erforderliga, dels ock taga i öfvervägande, huruvida icke de båda föreslagna lagarna om val till Riksdagens första kammare och om val till Riksdagens andra kammare kunde lämpligen sammanföras till en lag.

På grund häraf tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen behagade antaga såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling följande lydelse af riksdagsordningen:

Kamrarnes bildande.

a) Första kammaren.

§ 6.

1. Första kammarens ledamöter skola till ett antal af etthundra-femtio väljas för en tid af nio år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Hvert och ett af rikets län, till hvilka i fråga om riksdagsmannaval Stockholms stad är att hänföra, utgör med undantag för de fall, hvarom nedan förmäles, en valkrets.

3. Stad, hvars folkmängd vid början af åttonde året före en nioårsperiod inom den valkrets, till hvilken staden hör, uppgår till eller öfverstiger tre etthundrafemtiondedelar af rikets folkmängd, skall från och med denna nioårsperiod utgöra en särskild valkrets. Inträffar sedermera, att folkmängden vid början af åttonde året före en nioårsperiod i sådan

stad ej längre uppgår till en sextiondedel af rikets folkmängd, skall den stad icke vidare bilda egen valkrets.

4. Där ett län eller, om en eller flera af ett läns städer bilda egna valkretsar, öfriga delar af sådant län till följd af särskilda omständigheter, såsom folkmängdens storlek eller samfärdsförhållandena, finnes lämpligen böra delas, må dylikt län eller dylik länsdel utgöra högst två valkretsar.

5. Rikets indelning i valkretsar innehålles i lagen om val till Riksdagens första kammare.

§ 7.

1. Inom hvarje valkrets väljes, efter folkmängden vid början af året näst före den nioårsperiod, för hvilken valet inom valkretsen gäller, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundrafemtiondedel af rikets folkmängd; och skola för ernående af hela antalet etthundrafemtio riksdagsmän de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som, efter hvad nyss är sagdt, äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, hvar för sig i ordning efter öfverskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Äro öfverskotten lika för två eller flera valkretsar, afgöres, där så erfordras, företrädet genom lottning inför chefen för justitiedepartementet i närvaro af tre bland de af Riksdagen utsedda fullmäktige i rikets bank och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

2. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, bestämmes årligen före maj månads utgång af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

3. Om valkrets i följd af ökad folkmängd erhåller rätt att utöfver antalet förut varande riksdagsmän utse ytterligare en eller flere riksdagsmän, fylles sålunda uppkommen ledighet på sätt i vallagen är stadgadt.

§ 8.

1. Val till riksdagsmän i första kammaren verkställas under september månad, inom hvarje valkrets hvar tionde år i den ordningsföljd, som vallagen bestämmer.

2. Förordnar Konungen nya val, verkställas dessa ofördröjligen för den inom hvarje särskild valkrets återstående tiden.

3. För enhvar, som blifvit utsedd till ledamot i första kammaren, utfärdas ofördröjligen af Konungens befallningshafvande fullmakt i två exemplar, af hvilka det ena öfverlämnas åt den valde och det andra insändes till justitiedepartementet.

§ 9.

Till ledamöter i första — — — — —
 — — — — — (lika med nuvarande) — — — — —
 — — — — — sin befattning.

§ 10.

Första kammarens ledamöter väljas af elektorer, hvilka utses genom proportionella val.

§ 11.

1. Vid elektorsval äger enhvar välfrejdad svensk man, hvilken åligger att till staten erlægga bevillning, valrätt från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufem års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är försatt i konkurs-tillstånd;

b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats honom själf, hustru eller minderårigt barn;

c) den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalender-åren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderår åliggande värnpliktsöfningar.

2. Vid elektorsval beräknas röstvärdet sålunda, att åt hvarje röstberättigad, som i bevillning till staten erlägger

en riksdaler eller därunder				tillerkännes en röst,
öfver en riksdaler till och med fyra riksdaler				tillerkännas två röster,
» fyra	»	»	nio	» tre »
» nio	»	»	sexton	» fyra »
» sexton	»	»	tjugufem	» fem »
» tjugufem	»	»	trettiosex	» sex »
» trettiosex	»	»	fyratio	» sju »
» fyratio	»	»	sextiofyra	» åtta »
» sextiofyra	»	»	åttio	» nio »
» åttio	»	»		» tio »

3. Närmare bestämmelser om valen och om tillämpningen af stadgade villkor meddelas i vallagen.

§ 12.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i första kammaren eller sådan Konungens befallningshafvandes åtgärd, som står i omedelbart samband med själfva valet, må han däröfver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshafvande äska behörigt protokollsutdrag, hvilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust af talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut sina till Konungen ställda besvär ingifva till befallningshafvanden, som genom kungörelse, hvilken i allmänna tidningarna införes, utsätter viss kort tid, inom hvilken underdånig förklaring må öfver besvaren till Konungens befallningshafvande aflämnas. Sedan den för förklarings afgifvande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshafvande att besvaren jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända, för att i dess högsta domstol skyndsamt föredragas och afgöras.

§ 13.

Riksdagsman i första	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	(lika med nuvarande § 12)	—	—	—	—	—
—	—	—	—	befallningshafvande.	—	—	—	—	—

c) **Gemensamma bestämmelser.**

§ 28.

Hos Konungen göres af hvardera kammaren anmälan om de ledigheter inom kammaren, hvilka skola under samma eller innan nästa riksdag fyllas, hvarefter Konungen anbefaller dess befallningshafvande föranstalta, att annan utses i den afgångnes ställe.

Om emellan riksdagar ledighet i någondera kammaren genom ledamots afgång uppstår, åligger Konungens befallningshafvande att om ledigheten göra anmälan hos Konungen, som förordnar om utseende af annan person i den afgångnes ställe.

Om remiss till konstitutionsutskottet anhålles.

Stockholm den 15 februari 1904.

Gullbrand Elowson.

Bilaga.

Förslag
till
L a g
om val till Riksdagens första kammare.

I kap.

Valkretsar.

§ 1.

För valen af första kammarens etthundrafemtio ledamöter indelas riket i tjugusju valkretsar, nämligen:

1. Stockholms stad;
2. Stockholms län;
3. Uppsala län;
4. Södermanlands län;
5. Östergötlands län;
6. Jönköpings län;
7. Kronobergs län;
8. Kalmar läns norra valkrets, innefattande norra landstingsområdet;
9. Kalmar läns södra valkrets, innefattande södra landstingsområdet;
10. Gottlands län;
11. Blekinge län;
12. Kristianstads län;
13. Malmöhus län;
14. Hallands län;
15. Göteborgs och Bohus län;

16. Göteborgs stad;
 17. Älfsborgs län;
 18. Skaraborgs län;
 19. Värmlands län;
 20. Örebro län;
 21. Västmanlands län;
 22. Kopparbergs län;
 23. Gäfleborgs län;
 24. Västernorrlands län;
 25. Jämtlands län;
 26. Västerbottens län; samt
 27. Norrbottens län.
-

II kap.

Om valdistrikt och om valnämnd.

§ 2.

Inom de särskilda valkretsarna förrättas valen i allmänhet kommunvis, och hvarje kommun bildar då ett valdistrikt; men kommun, som till följd af folkmängdens storlek, samfärdsförhållandena eller andra orsaker finnes icke lämpligen böra utgöra ett enda valdistrikt, må på därom gjord framställning efter beslut af Konungens befallningshafvande delas i två eller flera valdistrikt.

§ 3.

När förslag om en kommuns delande i skilda valdistrikt eller om ändring i redan skedd indelning hos Konungens befallningshafvande väckes, varde yttrande däröfver affordradt kommunalstämma på landet samt stadsfullmäktige och magistrat i stad. Skall kommun på landet delas, bör därvid iakttagas, att delar af samma by eller hemman ej utan synnerliga skal förläggas till olika valdistrikt. Beslut om distriktsindelning skall af Konungens befallningshafvande kungöras, men beslutet träder, sedan det blifvit gällande, ej i tillämpning förr än i afseende å det val, som näst

efter ingången af det följande året skall enligt § 8 mom. 1 riksdagsordningen och § 25 denna lag förrättas.

§ 4.

Höra delar af samma kommun till olika valkretsar, bildar hvarje del ett valdistrikt.

§ 5.

För hvarje valdistrikt å landet skall finnas en valnämnd af fem inom distriktet boende personer. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnar Konungens befallningshafvande årligen före februari månads utgång. De fyra ledamöterna jämte två suppleanter väljas å första ordinarie kommunalstämma hvarje år i den ordning, som om nämndemansval är stadgadt. Det åligger kommunalstämmans ordförande att ofördröjligen utan lösen låta tillställa enhvar af de valda ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag af stämmoprotokollet, i hvad dem rör. Om de personers namn och bostad, som blifvit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshafvande i länskungörelserna meddela underrättelse.

När enligt denna lag valnämnd sammanträder, föres protokoll af ordföranden. Såsom nämndens beslut gäller den mening, om hvilken de flesta röstande sig förena, eller, vid lika rösttal, den mening ordföranden biträder.

§ 6.

De åligganden, som på landet tillhöra valnämnd eller dess ordförande, fullgöras i stad af magistraten.

III kap.

Om röstlängd.

§ 7.

För hvarje valdistrikt skall röstlängd upprättas på landet och i stad, där magistrat ej finnes, af den tjänsteman, som verkställer debitering af utskylderna till kronan, samt i annan stad af magistraten eller, där särskilda tjänstemän äro för nämnda debitering förordnade, af dessa under magistratens inseende.

§ 8.

Röstlängd upprättas före den 15 maj hvarje år och skall efter mantalslängden för samma år upptaga ej mindre alla de män, som inom valdistriktet äga valrätt enligt § 11 riksdagsordningen, än ock det röstvärde, som jämlikt samma § tillkommer hvar och en af dem. Enhvar sådan person, hvilken den 30 april det året uppfyller de fordringar lag stadgar för utöfvande af rösträtt, antecknas i längden såsom röstberättigad.

Närmare föreskrifter i afseende å röstlängdens upprättande så ock om skyldighet för vederbörande myndigheter att lämna erforderliga uppgifter till införande i längden meddelas af Konungen.

§ 9.

Senast den 15 maj skall röstlängd vara afsänd eller aflämnad för landet till ordföranden i valnämnden och i stad till magistraten, där denna ej själf verkställt upprättandet.

§ 10.

Från och med den 24 till och med den 31 maj skall röstlängden vara å lämpligt ställe inom valdistriktet under behörig tillsyn framlagd för granskning. Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten

att ej mindre i god tid före den 24 maj kungöra, på sätt här nedan i § 11 sägs, tid och ställe för framläggandet än äfven ofördröjligen efter röstlängdens mottagande till enhvar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angifvande af den eller de omständigheter, på grund hvaraf han från rösträtt uteslutits.

I kungörelse samt underrättelse, hvarom i denna § förmäles, skall jämväl intagas tiden, inom hvilken anmärkning mot röstlängd för att upptagas till pröfning bör, jämlikt § 12 här nedan, vara till valnämndens ordförande eller magistraten inlämnad, samt tid och ställe för pröfning enligt § 15 af sålunda gjorda anmärkningar.

§ 11.

Kungörelse samt underrättelse, hvarom i § 10 förmäles, skola affattas enligt formulär 1 och 2 vid denna lag. Blanketter till nämnda underrättelse tillhandahållas vederbörande af Konungens befallningshafvande.

Nämnda kungörelse skall uppläsas i kyrkan; varde ock, där så kan ske, i ortstidningar införd.

§ 12.

Vill någon, hvilken rösträtt enligt längden ej tillkommer, för sig påstå sådan rätt, eller anser någon det honom påförda röstvärdet vara oriktigt, eller anser någon att annan i längden obehörigen upptagits såsom röstberättigad, eller fått sig påfördt oriktigt röstvärde, äger han att sina anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis han vill åberopa, ingifva till valnämndens ordförande eller magistraten före kl. 12 den 3 juni.

§ 13.

Har i rätt tid anmärkning af någon gjorts därom, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad eller med oriktigt röstvärde, skall härom till denne af valnämndens ordförande eller magistraten ofördröjligen med allmänna posten sändas underrättelse med angifvande af dagen för anmärkningens pröfning. Blanketter till sådan underrättelse, affattade i öfverensstämmelse med formulär 3 vid denna lag, skola af Konungens befallningshafvande hållas vederbörande till handa.

§ 14.

Varder anmärkning ej ingifven inom föreskrifven tid, kommer den ej under pröfning.

§ 15.

Den 11 juni sammanträder på landet för hvarje valdistrikt valnämnden och i stad magistraten för pröfning af de mot röstlängden framställda anmärkningar, som i rätt tid ingifvits. Detta sammanträde, som är offentligt, skall börja klockan 10 förmiddagen.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats dem, mot hvilka i fråga om deras rösträtt anmärkningar blifvit framställda, att desamma bemöta, skall valnämnden eller magistraten öfver alla i behörig tid framställda anmärkningar omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling afkunna beslut, som, med angifvande i korthet af skälen därför, intagas i det vid sammanträdet förda protokoll.

I röstlängden införas de rättelser, som af dessa beslut föranledas.

Röstlängden, sålunda rättad, underskrifves af valnämnden eller magistraten, hvarefter längden jämte protokollet och alla dithörande handlingar ofördröjligen insändes till Konungens befallningshafvande.

§ 16.

Har anmärkning mot röstlängden ej inom behörig tid framställts, varde intyg därom af valnämndens ordförande eller magistraten tecknad å längden, som därefter insändes till Konungens befallningshafvande.

§ 17.

1. Vill någon klaga öfver beslut, som i § 15 sägs, göre det medelst besvär, som ingifvas till Konungens befallningshafvande före klockan 12 å femtonde dagen från den dag, då beslutet afkunnades.

2. Afse besvären annan än klaganden, skola de ingifvas i två exemplar; och vare i sådant fall klaganden skyldig att genast åter uttaga det ena exemplaret af besvärshandlingarna och honom, som vederbör, det tillställa samt inom den tid af minst två, högst fjorton dagar, som Konun-

gens befallningshafvande efter omständigheterna i hvarje särskildt fall bestämmer, till Konungens befallningshafvande inkomma med bevis om dagen för delgifningen.

§ 18.

Ingifvas ej besvären inom föreskrifven tid, eller inkommer ej bevis, som i § 17 mom. 2 sägs, inom därför bestämd tid, varda besvären ej upptagna till pröfning.

§ 19.

Har före utgången af den för ingifvande af delgifningsbevis bestämda tid klaganden låtit besvärshandlingarna tillställas honom, som vederbör, äge denne att inom lika tid, räknad från den dag handlingarna honom tillställdes, till Konungens befallningshafvande inkomma med förklaring.

§ 20.

Hvad i afseende å besvärshandlingars delgifning och bevis därom samt förklarings afgifvande bör iakttagas så ock påföljden för försummelse att i rätt tid ingifva delgifningsbevis skall tecknas på besvärsskriften.

§ 21.

Så snart förklaring inkommit eller tid för afgifvande af sådan är ute, teckne Konungens befallningshafvande å besvärshandlingarna, som ej må till part återställas, sitt utslag och införe i röstlängden de rättelser, som däraf föranledas.

§ 22.

Underrättelse om tiden för utslagets meddelande varde senast dagen därefter införd i en för ändamålet särskildt inrättad bok, som hålles för allmänheten tillgänglig.

§ 23.

Öfver Konungens befallningshafvandes utslag må klagan ej föras annat än i sammanhang med besvär öfver själfva valet.

§ 24.

När röstlängd, enligt hvad ofvan sägs, blifvit i föreskrifven ordning framlagd och anmärkning däremot ej förekommit eller beslut i anledning af framställd anmärkning gifvits och behörig rättelse i längden gjorts, lände den röstlängd vid de riksdagsmannaval, som därefter hållas, till ovillkorlig efterrättelse, intill dess ny röstlängd på enahanda sätt kommit till stånd; dock att, där på besvär öfver riksdagsmannaval röstlängden i någon del förklarats felaktig, behörig rättelse däri af Konungens befallningshafvande verkställles.

IV kap.

Om valens förrättande.

§ 25.

Val af ledamöter i första kammaren skola förrättas: första året inom Kronobergs län, Norrbottens län och Stockholms stad; andra året inom Stockholms län, Västerbottens län och Östergötlands län; tredje året inom Jönköpings län, Uppsala län och Västernorrlands län; fjärde året inom Blekinge län, Västmanlands län och Älfsborgs län; femte året inom Kalmar läns södra valkrets, Skaraborgs län och Södermanlands län; sjätte året inom Kalmar läns norra valkrets, Kopparbergs län och Värmlands län; sjunde året inom Göteborgs stad, Kristianstads län och Örebro län; åttonde året inom Gottlands län, Malmöhus län och Jämtlands län; nionde året inom Gäfleborgs län, Göteborgs och Bohus län och Hallands län; samt under hvarje följande nioårsperiod i samma ordningsföljd.

§ 26.

Elektorerna utses gemensamt för hela valkretsen, men rösterna till elektorsval afgifvas särskildt för hvarje valdistrikt.

§ 27.

När val till första kammaren skall äga rum, låter Konungens befallningshafvande därom i god tid förut utgå kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i den eller de ortstidningar, där Konungens befallningshafvandes tillkännagifvanden vanligen intagas. I kungörelsen upptages antalet riksdagsmän och suppleanter, som skola väljas inom valkretsen, och utsättes dagen för utseende af elektorer, valstället inom hvarje valdistrikt, tid och ställe för sammanräkningen af de vid elektorsvalet afgifna röster, samt slutligen tid och ställe för riksdagsmannavalet, hvilket å den utsatta dagen ej må begynna senare än klockan 11 förmiddagen.

§ 28.

1. Elektorsval sker på landet inför den i § 5 omnämnda valnämnd och i stad inför magistraten.

2. I valnämnden skola härvid alltid minst två ledamöter, utom ordföranden, vara närvarande.

§ 29.

I hvarje vallokal skola finnas särskilda skrifplatser, vid hvilka den röstande kan med fullt bevarande af valhemligheten inlägga sin röstsedel i därför afsedt valkuvert. För sådant ändamål skola dessa skrifplatser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnadt, att för såväl valmyndigheten som allmänheten är synligt, när en skrifplats är af en valman upptagen; och åligger det valmyndigheten att vaka öfver att valmannens förehafvande där ej må af någon kunna iakttagas.

Å tjänliga ställen i vallokalen skola exemplar af denna lag finnas anslagna.

§ 30.

Valförrättningen äger rum inför öppna dörrar. Ej må därvid tal hållas eller tryckta eller skrifna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Det åligger de närvarande att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som valmyndigheten för ordningens upprätthållande och valför-

rättningens behöriga fortgång finner skäl meddela. Uppstår oordning, som ej kan afstyras, äge valmyndigheten att afbryta förrättningen.

§ 31.

Valet skall börja klockan 9 förmiddagen och fortgå till klockan 1 eftermiddagen samt därefter fortsättas från klockan 4 till klockan 8 eftermiddagen; dock att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom val-distriktet, uppehåll göres för den tid gudstjänsten pågår.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungen att därom på framställning af vederbörande förordna.

§ 32.

Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

§ 33.

De valmän, som vid det klockslag, då uppehåll i valet göres eller valet skall sluta, äro tillstädes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit deltaga i valet, äga rätt att aflämna sina röstsedlar.

§ 34.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst tre närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valnämnden eller magistraten inför öppna dörrar förvissa sig om att sigillen äro obrutna.

§ 35.

Vid elektorsvalet skola begagnas röstsedlar af hvitt papper utan kännetecken. De aflämnas af de röstande i valkuvert af ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, hvilka vid förrättningen tillhandahållas valmännen.

§ 36.

Röstlängden för hvarje valdistrikt skall jämte tillräckligt antal valkuvert i försegladt omslag med påskrift, utvisande omslagets innehåll, genom Konungens befallningshafvandes försorg tillställas vederbörande ordförande vid valförrättningen i god tid före valet. Detta omslag må först vid valförrättningen brytas; och varde erinran därom jämväl tecknad å omslaget.

Innan valkuverten till valmännen utlämnas, låter valmyndigheten därå intrycka en stämpel, utvisande det valdistrikt, där förrättningen äger rum.

§ 37.

Enhvar, som anmäler sig till elektorsvalet och är i röstlängden uppförd såsom röstberättigad, erhåller vid valbordet ett valkuvert.

Vid någon af de i § 29 omförmälda skrifplatser inlägger valmannen sin röstsedel i kuvertet och tillsluter detsamma. Utan dröjsmål öfverlämnar därefter valmannen personligen kuvertet till valnämndens eller magistratens ordförande, hvilken, sedan han förvissat sig om att kuvertet är behörigen stämpladt, men eljest på utsidan omärkt, därå antecknar valmannens rösttal och, efter det i röstlängden vid den röstandes namn skett anteckning om aflämnandet, nedlägger kuvertet i valurnan.

§ 38.

Valman, som på grund af kroppsligt fel är oförmögen att själf inlägga sin röstsedel i därför afsedt valkuvert eller att i föreskrifven ordning framlämna sin röstsedel, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själf därtill utser.

§ 39.

Röstberättigad äge vid elektorsval det röstvärde, för hvilket han är i röstlängden antecknad. Detta röstvärde må han gifva odeladt åt en eller fördela på flera olika personer; dock må i sistnämnda fall röstsedel ej upptaga mer än dubbelt så många namn, som valkretsen äger utse riksdagsmän. Äro å röstsedel två personers namn upptagna, har hvardera

erhållit hälften af röstvärdet; äro tre personers namn upptagna, har en hvar af dem erhållit en tredjedel af röstvärdet och så vidare, så att den del af röstvärdet, som, när röstsedeln innehåller mer än en persons namn, tillkommer enhvar af de på röstsedeln angifna personer, alltid motsvarar deras antal.

§ 40.

Till elektor må ej utses annan än den, som själf är röstberättigad inom valkretsen.

§ 41.

Röstsedel bör innehålla tydlig uppgift på den eller de utseddes namn, titel eller yrke och hemvist så ock den beteckning i öfrigt, som kan vara nödig för att fullt otvetydigt utmärka, hvem eller hvilka inom valkretsen afses.

§ 42.

1. Ej må någon i annan ordning, än i §§ 37 och 38 är föreskrifvet, sin rösträtt utöfva.
2. Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller å utsidan är förseet med något af den röstande anbragt märke, varde ej mottaget.

§ 43.

När alla, som vid det för elektorsvalets slut fastställda klockslag äga tillträde till valet, aflämnat sina röstsedlar, förklarar ordföranden röstningen afslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i öfverensstämmelse med det vid denna lag fogade formulär 4 med därå gifna anvisningar skall föras vid förretningen, antecknas antalet valkuvert. Jämval räknas och upptages i protokollet antalet af de personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet.

Valkuverten inläggas härefter i ett hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst tre närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillen skola jämväl i protokollet aftryckas.

§ 44.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats af ordföranden och två af de närvarande, afslutas förrättningen med tillkännagifvande att röstsammanräkningen verkställes å tid och ställe, som därför blifvit utsatt.

Valnämnden eller magistraten insänder därefter ofördröjligen till Konungens befallningshafvande valkuverten och valprotokollet jämte röstlängden.

§ 45.

Å utsatt tid och ställe verkställes af Konungens befallningshafvande sammanräkning af de vid valet afgifna röster. Sammanräkningen sker inför öppna dörrar. Såsom vittnen böra därvid deltaga de personer, Konungens befallningshafvande därtill utser.

§ 46.

Protokollen öfver röstningen granskas hvart för sig, och sigillen å omslaget till de vid hvarje protokoll fogade röstsedlar jämföras med de sigill, som äro å protokollet aftryckta. Förekommer därvid ej skäl原因, att omslaget efter tillslutningen blifvit öppnadt, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbadt, och de däri inneslutna röstsedlar inverka ej på valet.

§ 47.

Ej må valets afslutande uppehållas däraf, att protokoll och röstsedlar icke inkommit från alla valdistrikt.

§ 48.

1. Då valkuvert öppnas, skall därå antecknadt röstvärde omedelbart öfverföras på inneliggande röstsedel.

2. Efter det röstsedlarna från de särskilda valdistrikten öppnats och granskats, meddelar Konungens befallningshafvande de beslut, hvartill röstsedlarna och protokollen må gifva anledning.

§ 49.

Ogiltig i dess helhet är röstsedel:

hvilken är innesluten i kuvert, det där ej är försedt med stämpel, som i § 36 sägs, eller är på annat sätt, än i §§ 36 och 37 afses, märkt;

hvilken upptager mer än dubbelt så många namn, som valkretsen äger utse riksdagsmän;

till hvilken användts annat än hvitt papper eller å hvilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara af den röstande med afsikt där anbragt.

Finnas i ett valkuvert två eller flera röstsedlar, vare de alla ogilla.

§ 50.

Upptager röstsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i afseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, hvem som därmed afses, vare i fråga om sådana namn röstsedel ogill; men de öfriga namnen å röstsedeln må upptagas allenast till det röstvärde de skulle ägt, om sedeln varit i sin helhet giltig.

Är ett och samma namn å röstsedel upprepadt, räknas sådant namn allenast en gång.

§ 51.

För sammanräkningen böra de giltiga röstsedlarna ordnas i grupper efter antalet af de å hvarje sedel förekommande namn.

§ 52.

Vid sammanräkningen begynnes med den grupp af röstsedlar, hvilka innehålla blott ett namn, och antecknas huru många röster hvarje kandidat erhållit på dessa röstsedlar.

Från de röstsedlar, hvilka innehålla två namn, antecknas likaledes huru många röster hvarje kandidat sålunda erhållit. De härvid antecknade rösttalen delas med 2.

Från de röstsedlar, hvilka innehålla tre namn, sker på enahanda sätt anteckning för hvarje kandidat; dock att de härvid antecknade rösttalen delas med 3.

På samma sätt behandlas alla öfriga grupper af röstsedlar, därvid för hvarje grupp iakttages, att de antecknade rösttalen delas med det tal, som utvisar antalet af de namn, som å röstsedlarna förekomma.

För sammanräkningen af de kvoter, som sålunda erhållas, böra uppkomna bråktal uttryckas i hundradelar, så att $\frac{1}{2}$ räknas lika med 0,50, $\frac{1}{3}$ lika med 0,33, $\frac{2}{3}$ lika med 0,67 och så vidare, allt i enlighet med den å bilaga till denna lag intagna tabell.

§ 53.

Från de röstsedlar, som äro helt eller delvis giltiga, antecknas för enhvar behörig person de honom tillfallna röster och röstdelar; och skola i afseende å sammanräkningen därpå gälla de grunder, som i §§ 51 och 52 angifvits. Den summa, som därvid för enhvar erhålles, varde på det sätt jämnad till närmaste hela tal, att hvad som öfverstiger 0,50 räknas för 1, och hvad som understiger eller blott uppgår till 0,50 uteslutes. Det sålunda uppkomna talet utgör vederbörandes rösttal.

§ 54.

En hvar behörig person, som vid elektorsvalet erhållit röster af minst femtio personer, är vald till elektor.

§ 55.

Vid förrättningen låte Konungens befallningshafvande föra protokoll, i hvilket antecknas, utom annat, som vid förrättningen förekommit, huru många ogiltiga samt helt eller delvis giltiga röstsedlar afgifvits i hvarje valdistrikt, sammanlagda antalet helt eller delvis giltiga röstsedlar, de rösttal, som enligt sammanräkningen tillfallit dem, som äro valbara, samt slutligen de utsedda elektorernas namn.

Samtliga röstsedlar inläggas, de underkända för sig samt de helt eller delvis godkända för sig, i omslag, hvilka, innan förrättningen avslutas, förses med minst tre närvarandes sigill, hvarom anteckning sker i protokollet. De sålunda inlagda röstsedlarna jämte de för sammanräkningen gjorda anteckningar skola förvaras till dess valets giltighet vederbörligen afgjorts.

§ 56.

Kan förrättningen icke på en dag bringas till slut, eller varder eljest nödigt att densamma uppskjuta eller afbryta, skola alla röstsedlar inläggas i omslag, hvilka förseglas under minst tre närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas i säkert förvar; och må förrättningen ej ånyo företagas, innan de af Konungens befallningshafvande tillkallade vittnen eller andra närvarande förvissat sig om att de åsatta sigillen äro obrutna.

§ 57.

Elektorsvalets utgång kungöres genom uppläsning af Konungens befallningshafvandes protokoll.

§ 58.

Till enhvar, som blifvit utsedd till elektor, skall underrättelse därom med angifvande af hans rösttal samt med erinran om tid och ställe för riksdagsmannavalet af Konungens befallningshafvande meddelas genom särskildt bevisligen honom tillställdt kallelsebref, hvilket tillika gäller såsom fullmakt vid riksdagsmannavalet.

§ 59.

Vid riksdagsmannavalet förfogar hvarje elektor öfver det rösttal, med hvilket han själf blifvit till elektor utsedd.

§ 60.

Elektorer, som vid valet önska bilda en gemensam grupp, äge att härom till Konungens befallningshafvande inkomma med skriftlig anmä-

lan. För sådant ändamål bestämmer Konungens befallningshafvande ej mindre den tid, senast fyra timmar efter valförrättningens början, inom hvilken anmälan, hvarom nu är nämndt, skall för att upptagas till behandling vara inlämnad, än äfven den tid, senast fyra timmar därefter, då valhandlingen änyo upptages.

§ 61.

Öfver de olika grupper, som jämlikt § 60 blifvit anmälda, upp-
rätte Konungens befallningshafvande en förteckning med angifvande af
hvarje grupps rösttal. Detta erhålles genom sammanräkning af de elek-
torers rösttal, hvilka tillsammans utgöra en grupp.

Elektor, som ej tillhör viss anmäld grupp, anses bilda en grupp
för sig, och hans rösttal utgöre den gruppens rösttal.

§ 62.

De platser, som äro att besätta, fördelas mellan de olika grupperna
efter den grund, att, då någon grupp tillerkännes en plats för en viss
röstmängd, samma röstmängd skall medföra lika rätt för hvarje annan
grupp.

Denna fördelning tillgår sålunda, att platserna, en efter annan, till-
tildelas den af de olika grupperna, hvilken för hvarje gång uppvisar det
största af nedan angifna jämförelsetal.

Jämförelsetalet är för hvarje grupp dess rösttal, så länge gruppen
ännu icke fått någon plats sig tillerkänd; därefter halfva rösttalet, så
länge gruppen erhållit allenast en plats; därefter tredjedelen af rösttalet,
så länge gruppen erhållit allenast två platser; och så vidare i fortsatt
följd.

Äro, i fråga om någon plats, två eller flera af jämförelsetalen lika,
åge den lista företräde, hvars rösttal är störst. Äro äfven rösttalen lika,
skilje lotten.

§ 63.

De platser, som vid valet skola besättas, fördelas mellan de särskilda
grupperna efter deras rösttal, såsom i nästföregående § är stadgadt.

§ 64.

Å den i § 61 omförmälda förteckning låte Konungens befallningshafvande efter verkställd uträkning utsätta det antal platser, hvarje grupp enligt § 63 tillkommer.

§ 65.

När elektorerna å utsatt tid ånyo sammanträda, framlägge Konungens befallningshafvande förteckningen å de bildade grupperna jämte deras rösttal och det antal platser, en hvar grupp äger tillsätta; meddele ock, där så åskas, de uträkningar, hvarå förteckningen grundas.

Sedan förteckningen godkänts eller, där anmärkning mot densamma framställes, beslut däröfver afsagts, meddele Konungens befallningshafvande elektorerna att det slutliga valet äger rum nästföljande dag å den tid, senast klockan 11 förmiddagen, som Konungens befallningshafvande bestämmer.

§ 66.

Vid val af riksdagsmän skall grupp med mindre rösttal välja före grupp med större rösttal. Hafva två eller flera grupper lika rösttal, bestämmes ordningen dem emellan genom lottning.

Utgången af valet inom hvarje grupp varde omedelbart efter skedd röstning inom gruppen tillkännagifven.

Ej må inom efterföljande grupp röstas på förut vid valet utsedd riksdagsman.

§ 67.

Valet sker efter upprop med slutna sedlar. Innan röstsedel nedlägges i valurnan, skall vederbörande elektors rösttal därå antecknas.

§ 68.

Hvarje elektor äger gifva sitt rösttal odeladt åt en eller fördela det på flera olika personer; dock må i sistnämnda fall röstsedel ej upptaga flera namn, än den grupp, till hvilken vederbörande elektor hör, äger utse riksdagsmän. Upptager elektor på röstsedel två personers namn, har

hvardera erhållit hälften af det rösttal, hvaröfver elektor förfogar; upptager han tre personers namn, har en hvar af dem erhållit en tredjedel af samma rösttal och så vidare, så att den del af elektors hela rösttal, som, när röstsedeln innehåller mer än en persons namn, tillkommer en hvar af de på röstsedeln angifna personer, alltid motsvarar deras antal.

§ 69.

Omedelbart efter slutad omröstning inom en grupp uttagas röstsedlarna ur valurnan och granskas.

Innehåller röstsedel flera namn, än vederbörande grupp äger utse riksdagsmän, vare den i sin helhet ogill.

Upptager röstsedel namn på någon, som ej är valbar till riksdagsman eller som förut vid valet blifvit till riksdagsman utsedd, eller framgår ej i afseende å något där förekommande namn fullt otvetydigt, hvem som därmed afses, eller är ett och samma namn å röstsedel upprepadt, skall hvad i § 50 är för där afsedda fall stadgadt äga motsvarande tillämpning

§ 70.

Äro alla inom en grupp afgifna röstsedlar lika lydande, och upptaga de jämnt så många personer, som gruppen äger utse riksdagsmän, varde dessa omedelbart förklarade för valda.

§ 71.

Kan valets utgång ej, på sätt i nästföregående § sägs, omedelbart bestämmas, sker sammanräkning af hvars och ens rösttal, därvid de i § 52 angifna grunder skola äga motsvarande tillämpning.

De, som härvid erhålla högsta rösttalen, vare lagligen valda till riksdagsmän för de platser, vederbörande grupp äger att besätta. Vid lika rösttal skilje lotten.

§ 72.

Varda icke i ett val alla en grupp tillkommande platser tillsatta, skall gruppen genast företaga nytt val för tillsättande af den eller de återstående platserna.

§ 73.

Har någon, som blifvit till riksdagsman vald, före valförrättningens slut afsagt sig uppdraget, varde då af vederbörande elektorers nytt val anställt för tillsättande af den lediga platsen.

§ 74.

När riksdagsmän för valkretsen blifvit utsedda, hafva elektorerna inom hvarje grupp att välja lika många suppleanter, som gruppen äger utse riksdagsmän; och skola vid sådant val de här ofvan i fråga om val af riksdagsmän gifna bestämmelser i tillämpliga delar lända till efter rättelse.

Äro af en grupp två eller flera suppleanter utsedda, bestämmes ordningen dem emellan efter storleken af deras rösttal eller, vid lika rösttal, genom lottning.

§ 75.

Konungens befallningshafvande låte vid förrättningen föra protokoll, i hvilket antecknas utom annat, som förekommit, dels, särskildt för riksdagsmannavalet och särskildt för suppleantvalet, huru många ogiltiga samt helt eller delvis giltiga röstsedlar afgifvits och de rösttal, som vid valet inom hvarje grupp tillfallit olika personer, dels ock de valda riksdagsmännens namn samt namnen å de af hvarje grupp utsedda suppleanterna med angifvande af deras inbördes ordning; skolande i fråga om röstsedlarnas inläggande samt sedlarnas och de för sammanräkningen gjorda anteckningars förvarande hvad i § 55 är för där afsedda fall föreskrifvet äga motsvarande tillämpning.

§ 76.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning af valprotokollet. Med protokollets uppläsning är valförrättningen afslutad.

§ 77.

Om utfärdande af fullmakt för de valda är stadgadt i riksdagsordningen. Sådan fullmakt skall hafva följande lydelse:

»Vid riksdagsmannaval, som den ... (dag, månad, år) ... hållits i ... (valkretsens namn), har» N. N. »blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens första kammare för en tid af nio år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller om valet hållits efter nioårsperiodens början: »för tiden till den 1 januari år ...»); »hvarom detta länder till bevis och fullmakt».

Ort och tid.

§ 78.

Skall efter förrättadt val ledig vorden plats i kammaren fyllas, då inträde i afgangen riksdagsmans ställe den af de valbara suppleanterna från samma grupp, som därtill är närmast berättigad.

I det fall, hvarom nu är nämndt, skall Konungens befallningshafvande vid offentlig förrättning, som hålles så fort ske kan och hvarom underrättelse minst åtta dagar förut meddelas genom anslag och medelst tryck så som med Konungens befallningshafvandes kungörelser vanligen förfares, i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna och hvilken på grund därpå skall inträda i den afgangnes ställe. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utfärde Konungens befallningshafvande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde.

Denna fullmakt skall vara af följande lydelse:

»Sedan vid riksdagsmannaval den ... (dag, månad, år) i ... (valkretsens namn)» N. N. »valts till ledamot af Riksdagens första kammare för tiden till den 1 januari år ..., men denna plats blifvit ledig, har, enligt bestämmelserna i § 78 af lagen om val till Riksdagens första kammare,» N. N. »blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af samma kammare för tiden till den 1 januari år ...; hvarom detta länder till bevis och fullmakt».

Ort och tid.

§ 79.

Uppkommer inom viss valkrets ledig plats i kammaren på grund af bestämmelserna i § 7 mom. 3 riksdagsordningen, skall, intill utgången af det kalenderår, under hvilket nytt val kommer att enligt § 25 denna

lag inom valkretsen förrättas, platsen intagas af den bland de valbara suppleanterna, hvilken, vid fortsatt fördelning af platserna i enlighet med § 62, är därtill närmast berättigad.

I det fall, hvarom nu är nämndt, företager Konungens befallningshafvande jämlikt 2:dra stycket af nästföregående § de åtgärder, som erfordras för uppkommen ledighets fyllande.

Fullmakt, som i detta fall utfärdas, skall vara af följande lydelse:

»Sedan . . . (valkretsens namn) tillerkänts rätt att besätta ledighet, som på grund af § 7 mom. 3 riksdagsordningen uppkommit, har enligt bestämmelserna i § 79 af lagen om val till Riksdagens första kammare», N. N., »blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af samma kammare för tiden till den 1 januari år . . ., hvarom detta länder till bevis och fullmakt».

Ort och tid.

§ 80.

Skulle inom viss valkrets uppstå ledighet, som icke kan jämlikt här förut gifna bestämmelser fyllas, förordne Konungen, att extra val skall, enligt denna lags föreskrifter, inom valkretsen anställas för utseende af erforderligt antal riksdagsmän jämte suppleanter intill slutet af det kalenderår, under hvilket nytt val skall enligt den i § 25 bestämda ordningsföljd äga rum.

§ 81.

Före val af riksdagsmän äge elektor till Konungens befallningshafvande insända en af honom undertecknad och af två personer bevitnad anmälan att han, därest han icke är vid valet närvarande, önskar sluta sig till samma grupp, som annan namngifven elektor. Sådan anmälan skall vara innesluten i försegladt kuvert med påskrift: »Anmälan enligt § 81 vallagen från undertecknad elektor i (valkretsens namn; elektors namn)»; och må Konungens befallningshafvande ej bryta sådant kuvert i annan händelse, än att å valdagen visar sig att afsändaren är af laga förfall hindrad att komma tillstädes.

Har anmälan, som ofvan sägs, blifvit öppnad, tillägge Konungens befallningshafvande den grupp, som därmed afses, vederbörande elektors rösttal och uppföre det å den i § 61 omfördäda förteckning. Vid omröstning inom samma grupp för utseende af riksdagsmän må dock valrätt för det rösttal ej utöfvas, med mindre vederbörande elektor då själf är tillstädes och sin valrätt utöfvar.

§ 82.

För inställelse vid riksdagsmannaval njute elektor af statsmedel ersättning för resekostnaden fram och åter, beräknad efter skjutslega för en häst, där icke järnväg är att tillgå eller ångbåtslägenhet begagnas, men efter afgiften i tredje klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en salongsplats på ångfartyg, där resan såmedelst sker.

V kap.

Allmänna bestämmelser och tillämpningsstadganden.

§ 83.

Hvad i denna lag är stadgadt i afseende å magistrat vare i stad, där magistrat ej finnes, gällande om den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse.

§ 84.

Äro i stad flera valdistrikt, skall magistraten för valets hållande dela sig i lika många afdelningar med minst tre ledamöter i hvarje. Finnes i magistraten ej tillräckligt antal ledamöter för en sådan fördelning, äge magistraten att bland stadens invånare utse erforderligt antal personer att såsom extra ledamöter af magistraten närvara vid valförrättningen.

Är magistrat delad på afdelningar, föres vid valförrättning protokollet af den, hvarje afdelning inom sig därtill utser.

§ 85.

Uppdrag att vara ledamot i valnämnd eller extra ledamot af magistrat vid valförrättning må ej annan afsäga sig, än ämbets- eller tjänsteman, som af sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som

uppnått sextio års ålder; samt den, hvilken eljest uppgifver hinder, som af kommunalstämman eller magistraten godkännes.

§ 86.

Menar någon att val af ledamöter i valnämnd icke skett i laga ordning, eller vill någon klaga däröfver att af honom gjord afsägelse af uppdrag, som i § 85 afses, icke godkänts, äge han att hos Konungens befallningshafvande anföra besvär före klockan 12 å femtonde dagen från den dag, då valet hölls eller det beslut meddelades, däri rättelse sökes; och må öfver Konungens befallningshafvandes utslag i sådant mål klagan ej föras.

§ 87.

Öfver beslut, som i §§ 2 och 3 afses, må besvär anföras i den ordning, som är bestämd för öfverklagande af Konungens befallningshafvandes utslag i mål, hvilka bedömas efter förordningarna om kommunalstyrelse.

§ 88.

Om besvär öfver riksdagsmannaval eller sådan Konungens befallningshafvandes åtgärd, som står i omedelbart samband med själfva valet, är stadgadt i riksdagsordningen.

§ 89.

Infaller å söndag eller annan allmän helgdag tid, då åtgärd för rätt att framställa anmärkning mot röstlängd eller då pröfning af anmärkningar däremot eller då åtgärd för rätt att fullfölja eller bevaka talan mot beslut vid sådan pröfning eller för rätt till klagan, som i § 86 afses, sist bör företagas, må den åtgärd eller pröfning ske å nästa söckendag.

§ 90.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja att de anordningar, som i § 29 afses, ordentligen verkställas.

Kostnaden för dessa anordningar så ock de af denna lag föranledda utgifter för skrifmaterialier och stämpelar äfvensom kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat, skola gäldas af kommunerna, hvilka jämväl hafva att tillhandahålla och anordna lämpliga vallokaler.

§ 91.

Denna lag träder i kraft den

VI kap.

Öfvergångsstadganden.

§ 92.

Intill slutet af år (9:e årtalet efter det, som intages i § 91) gälle följande öfvergångsstadganden:

1. Riksdagsman, som, när denna lag träder i kraft, icke nio år sin befattning innehåft, äge att däri kvarstå intill slutet af nionde kalenderåret efter valet.

2. Riksdagsman, utsedd för valkrets, som i följd af § 1 ingår såsom del i större valkrets, representerar den senare.

3. Val, som enligt § 25 förrättas uti viss valkrets, afser hela antalet riksdagsmän och suppleanter, som valkretsen äger utse, oafsedt om ledighet finnes eller icke. I detta fall upptages i valprotokollet den ordning, uti hvilken platserna blifvit enligt § 62 fördelade, äfvensom bestämmelse om, i hvilken ordning de utsedde riksdagsmännen och efter dem deras suppleanter skola på grund af nämnda fördelning inträda i utöfningen af riksdagsmannakallet.

4. Afgår riksdagsman, som, när denna lag jämlikt § 91 trädde i kraft, innehade riksdagsmannabefattning, utan att val till efterträdare för honom ägt rum, anställles inom den valkrets, som den afgångne representerat, extra val, i öfverensstämmelse med de i nästföregående mom. gifna föreskrifter, för tiden intill slutet af det kalenderår, under hvilket ordinarie val skall enligt § 25 inom valkretsen förrättas.

Tabell, utvisande huru vanliga bråktal skola i hundradelar beräknas.

$\frac{1}{2}$ lika med 0,50	$\frac{3}{9}$ lika med 0,33	$\frac{6}{12}$ lika med 0,50	$\frac{13}{14}$ lika med 0,93
$\frac{1}{3}$ » » 0,33	$\frac{4}{9}$ » » 0,44	$\frac{7}{12}$ » » 0,58	$\frac{1}{15}$ » » 0,07
$\frac{2}{3}$ » » 0,67	$\frac{5}{9}$ » » 0,56	$\frac{8}{12}$ » » 0,67	$\frac{2}{15}$ » » 0,13
$\frac{1}{4}$ » » 0,25	$\frac{6}{9}$ » » 0,67	$\frac{9}{12}$ » » 0,75	$\frac{3}{15}$ » » 0,20
$\frac{2}{4}$ » » 0,50	$\frac{7}{9}$ » » 0,78	$\frac{10}{12}$ » » 0,83	$\frac{4}{15}$ » » 0,27
$\frac{3}{4}$ » » 0,75	$\frac{8}{9}$ » » 0,89	$\frac{11}{12}$ » » 0,92	$\frac{5}{15}$ » » 0,33
$\frac{1}{5}$ » » 0,20	$\frac{1}{10}$ » » 0,10	$\frac{1}{13}$ » » 0,08	$\frac{6}{15}$ » » 0,40
$\frac{2}{5}$ » » 0,40	$\frac{2}{10}$ » » 0,20	$\frac{2}{13}$ » » 0,15	$\frac{7}{15}$ » » 0,47
$\frac{3}{5}$ » » 0,60	$\frac{3}{10}$ » » 0,30	$\frac{3}{13}$ » » 0,23	$\frac{8}{15}$ » » 0,53
$\frac{4}{5}$ » » 0,80	$\frac{4}{10}$ » » 0,40	$\frac{4}{13}$ » » 0,31	$\frac{9}{15}$ » » 0,60
$\frac{1}{6}$ » » 0,17	$\frac{5}{10}$ » » 0,50	$\frac{5}{13}$ » » 0,38	$\frac{10}{15}$ » » 0,67
$\frac{2}{6}$ » » 0,33	$\frac{6}{10}$ » » 0,60	$\frac{6}{13}$ » » 0,46	$\frac{11}{15}$ » » 0,73
$\frac{3}{6}$ » » 0,50	$\frac{7}{10}$ » » 0,70	$\frac{7}{13}$ » » 0,54	$\frac{12}{15}$ » » 0,80
$\frac{4}{6}$ » » 0,67	$\frac{8}{10}$ » » 0,80	$\frac{8}{13}$ » » 0,62	$\frac{13}{15}$ » » 0,87
$\frac{5}{6}$ » » 0,83	$\frac{9}{10}$ » » 0,90	$\frac{9}{13}$ » » 0,69	$\frac{14}{15}$ » » 0,93
$\frac{1}{7}$ » » 0,14	$\frac{1}{11}$ » » 0,09	$\frac{10}{13}$ » » 0,77	$\frac{1}{16}$ » » 0,06
$\frac{2}{7}$ » » 0,29	$\frac{2}{11}$ » » 0,18	$\frac{11}{13}$ » » 0,85	$\frac{2}{16}$ » » 0,12
$\frac{3}{7}$ » » 0,43	$\frac{3}{11}$ » » 0,27	$\frac{12}{13}$ » » 0,92	$\frac{3}{16}$ » » 0,19
$\frac{4}{7}$ » » 0,57	$\frac{4}{11}$ » » 0,36	$\frac{1}{14}$ » » 0,07	$\frac{4}{16}$ » » 0,25
$\frac{5}{7}$ » » 0,71	$\frac{5}{11}$ » » 0,45	$\frac{2}{14}$ » » 0,14	$\frac{5}{16}$ » » 0,31
$\frac{6}{7}$ » » 0,86	$\frac{6}{11}$ » » 0,55	$\frac{3}{14}$ » » 0,21	$\frac{6}{16}$ » » 0,37
$\frac{1}{8}$ » » 0,12	$\frac{7}{11}$ » » 0,64	$\frac{4}{14}$ » » 0,29	$\frac{7}{16}$ » » 0,44
$\frac{2}{8}$ » » 0,25	$\frac{8}{11}$ » » 0,73	$\frac{5}{14}$ » » 0,36	$\frac{8}{16}$ » » 0,50
$\frac{3}{8}$ » » 0,37	$\frac{9}{11}$ » » 0,82	$\frac{6}{14}$ » » 0,43	$\frac{9}{16}$ » » 0,56
$\frac{4}{8}$ » » 0,50	$\frac{10}{11}$ » » 0,91	$\frac{7}{14}$ » » 0,50	$\frac{10}{16}$ » » 0,62
$\frac{5}{8}$ » » 0,62	$\frac{1}{12}$ » » 0,08	$\frac{8}{14}$ » » 0,57	$\frac{11}{16}$ » » 0,69
$\frac{6}{8}$ » » 0,75	$\frac{2}{12}$ » » 0,17	$\frac{9}{14}$ » » 0,64	$\frac{12}{16}$ » » 0,75
$\frac{7}{8}$ » » 0,87	$\frac{3}{12}$ » » 0,25	$\frac{10}{14}$ » » 0,71	$\frac{13}{16}$ » » 0,81
$\frac{1}{9}$ » » 0,11	$\frac{4}{12}$ » » 0,33	$\frac{11}{14}$ » » 0,79	$\frac{14}{16}$ » » 0,87
$\frac{2}{9}$ » » 0,22	$\frac{5}{12}$ » » 0,42	$\frac{12}{14}$ » » 0,86	$\frac{15}{16}$ » » 0,94

Formulär 1.

Formulär till kungörelse om framläggande af röstlängd.

Kungörelse.

Härmed tillkännagifves, att röstlängd till ledning vid val i N. N. valdistrikt till Riksdagens första kammare finnes under tiden från och med den 24 till och med den 31 maj framlagd i — — —¹⁾ för att där vara för allmänheten tillgänglig; och erinras tillika att den, hvilken röst-rätt enligt denna längd ej tillkommer, eller den, som anser, att det honom påförda röstvärde är oriktigt, eller den, som anser, att annan i längden obehörigen upptagits såsom röstberättigad, eller tillerkänts oriktigt röstvärde, äger att sina anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis han vill åberopa, ingifva till — — —²⁾ före klockan 12 å . . .³⁾ dagen den — — —³⁾, äfvensom att pröfning af de mot röstlängden framställda anmärkningar, som i rätt tid inkommit, äger rum i — — —⁴⁾ . . .⁵⁾ dagen den — — —⁵⁾.

Ort och tid.

Underskrift.

Anvisningar:

¹⁾ Här angifves den lokal, i hvilken röstlängden kommer att framläggas; och iakttages i afseende därå, att behörig tillsyn öfver längden må kunna å det angifna stället utöfvas till förekommande af att eljest anteckning i längden skulle af någon kunna verkställas.

²⁾ Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

³⁾ Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den tid, inom hvilken anmärkningarna sist skola vara ingifna; det är den 3 juni eller, om den dagen infaller å sön- eller helgdag, näst påföljande söckendag.

⁴⁾ Sockenstuga, rådhus eller annan lämplig lokal.

⁵⁾ Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars pröfning bestämda tid, som är den 11 juni eller, om denna dag infaller å sön- eller helgdag, näst påföljande söckendag.

Formulär 2.

Formulär till underrättelse enligt § 11.

Jämlikt den röstlängd, som detta år upprättats för att i N. N. val-distrikt tjäna till efterrättelse vid val till Riksdagens första kammare, varder Eder härigenom meddeladt, att Ni — — — — —

— — — — —¹⁾ icke är i röstlängden antecknad såsom röstberättigad.

Darest Ni vill för Eder påstå rätt till deltagande i det riksdagsmannaval, vid hvilket nämnda röstlängd skall begagnas, äger Ni att Edra anmärkningar, skriftligen affattade och åtföljda af de bevis Ni vill åberopa, ingifva till — — —²⁾ före klockan 12 å . . .³⁾ dagen den — —³⁾ juni, och kommer pröfning af sådana i rätt tid inkomna anmärkningar att äga rum i — — —⁴⁾ . . .⁵⁾ dagen den — —⁵⁾ juni med början klockan 10 förmiddagen.

Poststämpelns datum.

Underskrift.

Anvisningar:

1) Här införas den eller de omständigheter, på grund hvaraf vederbörande från röst-rätt uteslutits.

2) Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

3) Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den tid, inom hvilken anmärkingarna sist skola vara ingifna; det är den 3 juni eller om den dagen infaller å sön- eller helgdag, näst påföljande söckendag.

4) Vederbörande lokal.

5) Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars pröfning bestämda tid, som är den 11 juni eller, om denna dag infaller å sön- eller helgdag, näst påföljande söckendag.

Formulär 3.

Formulär till underrättelse enligt § 13.

Att i rätt tid anmärkning . . framställts därom, att i den röstlängd, som detta år upprättats för att i N. N. valdistrikt tjäna till efterrättelse vid val till Riksdagens första kammare, Ni upptagits såsom röstberättigad (eller med felaktigt röstvärde), varder Eder till kännedom härigenom meddeladt, med underrättelse tillika, att pröfning af anmärkning . . . äger rum i — — —¹⁾ . . .²⁾ dagen den — —²⁾ juni med början klockan 10 förmiddagen, då tillfälle lämnas Eder att . . . samma bemöta.

Poststämpelns datum.

Underskrift.

Anvisningar:

¹⁾ Vederbörande lokal.

²⁾ Här utsättes med angifvande af veckodag och datum den för anmärkningars pröfning bestämda tid, som är den 11 juni eller, om denna dag infaller å sön- eller helgdag, näst påföljande söckendag.

Formulär 4.

Formulär till protokoll vid elektorsval.

*Protokoll, hållet i N. N. valdistrikt vid utseende af elektor
till riksdagsmannaval å — — — (vallokalen) i — — —
(orten) den — — — (dag, månad och år).*

Till förrättande af det elektorsval, som blifvit utsatt att hållas härstädes denna dag, sammanträdde klockan — — förmiddagen den för sådant ändamål utsedda valnämnd (eller i stad, som utgör ett valdistrikt: »stadens magistrat»; eller i stad, som bildar flera valdistrikt: »den för sådant ändamål utsedda afdelning af magistraten»).

